

ТАЖИР

№ 47 (46108)
СУББОТА,
3 ноября
2001 года

Издаётся с 1 мая 1963 года

ГАЗЕТА ИЗДАЕТСЯ ПРИ ФИНАНСОВОЙ ПОДДЕРЖКЕ АКИМАТА И МАСЛИХАТА НУРИНСКОГО РАЙОНА

ЦЕНА ДОГОВОРНАЯ

Репортаж

Выборы состоялись

18 сентября было опубликовано Постановление Центральной избирательной комиссии о назначении в соответствии с Указом Президента РК в порядке эксперимента выборов акимов сельских округов, сел, поселков. Выборы должны были состояться в 28 населенных пунктах республики. Для участия в них свои кандидатуры выдвинули более 70 человек, в том числе 10 женщин. В нашей области честь провести выборы была оказана двум районам. В их числе оказался и Нуринский район, в свою очередь и тоже не случайно доверивший право проведения экспериментальных выборов селу Шахтерское, где живут открытые, отзывчивые, дружные и трудолюбивые люди, где находится самое крупное зерновое хозяйство района.

К проведению выборов в районе готовились тщательно. Состоялись встречи общественности с председателем ЦИК Загипой Балиевой, на которых она рассказала о правилах проведения выборов. Были утверждены планы работы районной территориальной избирательной комиссии во главе с Д. Байновым и участковой избирательной комиссии, председателем которой был избран директор СШ им. Шайменова Е.О. Рыспаев.

Село Шахтерское было разбито на 16 округов. Каждый округ на сходе избрал своего выборщика, которые 20 октября и должны были выбрать акима села. В число выборщиков вошли И.Ф. Бадырбеков, А.К. Рахимбеков, В.С. Сурдул, Т. Аханов, Л.А. Конькова, С.А. Омурбеков, Н.И. Мадлей, К.Е. Темирбулатова, В.Г. Шмулянт, Е. Карин, В.С. Артебякин, Н. Бексултанов, Е.М. Романюк, А.К. Башаев, Б. Ширинбеков, А. Ахметов.

В начале октября завершилось выдвижение кандидатов. В участковую избирательную комиссию, на которую были возложены функции окружной, поступило три заявления от кандидатов: Балмагамбетова Амантая Уксыкбаевича, работавшего акимом села, Конькова Владимира Валерьевича, заведующего током ТОО «Шахтерское», и Оспанова Кабдуахита Тлеухановича, живущего в Киевке и работающего мастером хозяйственной группы районного отдела образования. Позже В.В.Коньков снял свою кандидатуру, поэтому 20 октября 16 выборщиков должны были отдать свои голоса одному из двух кандидатов в акимы села.

Голосование проводилось в фойе сельского Дома культуры «Колос», украшенном, как и въезд в село, транспарантами, посвященными 10-летию Республики Казахстан. Здесь же, в ДК, находился избирательный участок, где можно было ознакомиться с фамилиями выборщиков, с образцом избирательного бюллетеня и образцом заявления о намерении баллотироваться, с решениями территориальной и окружной избирательных комиссий, постановлениями о проверке кандидатов в акимы на соответствие требованиям и о назначении экспериментальных выборов акимов сельских округов, сел и поселков, информацией о ходе выдвижения кандидатов в акимы, их автобиографиями и программами, графиком дежурств членов избирательной комиссии и т.д.

На выборах присутствовали заместитель облзбиркома М.С. Абилов, члены территориальной избирательной комиссии, доверенные лица кандидатов, в качестве наблюдателей представители от Карагандинского областного филиала общественного объединения «Республиканская политическая партия «Отан». Здесь же находились радиотележурналисты общерадиотелекомпании, корреспонденты ряда областных газет, районной газеты.

Перед голосованием выборщики были приглашены на совместное заседание. Затем в присутствии наблюдателей состоялось голосование. По окончании было произведено вскрытие урны и подсчет голосов. По его результатам окружной избирательной комиссией был составлен протокол, согласно которому акимом села Шахтерское единогласно был избран Балмагамбетов Амантай Уксыкбаевич, за трудовые успехи награжденный орденами «Знак Почета» и Трудового Красного Знамени, имеющий звание лауреата Государственной премии Казахской ССР, с 1998 года работавший акимом этого села.

После объявления о результатах голосования я попросила выборщика Мадлей Николая Ивановича, работавшего агрономом, ныне пенсионера, ответить на вопрос: почему он отдал свой голос за Балмагамбетова. Ответ был таков: «Потому что он наш, потому что показал себя с хорошей стороны, потому что понимает наших сельчан». Такой же ответ я получила от другого выборщика пенсионерки Екатерины Михайловны Романюк. Однозначное «нет» прозвучало в ответе обоих выборщиков и на такой вопрос: не было ли возражений у них, как выборщиков, к форме проведения выборов.

Позже дал интервью нашей газете и сам А.У. Балмагамбетов, рассказав об основных и первоочередных планах и заботах вновь избранного акима: чтобы в каждой семье, как минимум, был один работающий, что особое внимание будет уделяться вопросам благоустройства села и вопросам образования.

Свою оценку итогам проведенных выборов дал и руководитель ТОО «Шахтерское» Георгий Георгиевич Прокоп, подчеркнув, что в первую очередь настоящие выборы еще раз подтвердили правильный выбор акима села в 1998 году.

Под сводами фойе и зрительного зала Дома культуры «Колос» еще долго звучала музыка. Здесь со своими программами выступили уникальный школьный духовой оркестр села Шахтерское под управлением Павла Валерьевича Конькова, ученика бывшего руководителя оркестра В.А. Сальвасера, и участники художественной самодеятельности отдела и Дома культуры (художественный руководитель А. Тажикбеков).

Год 10-летия Независимости Республики Казахстан богат событиями, которые имеют особую историческую значимость. И одно из таких событий — проведенные экспериментальные выборы сельских акимов.

Л. ГОРДИЕНКО.

Қарағанды облысы, Нұра ауданы әкімінің аппараты бос әкімшілік мемлекеттік лауазымдарға орналасуға ашық конкурс жариялайды:

1. Бас маман - ветеринарлық инспекторлар 20 селолық әкімшілікте - 20 бірлік (Д-6)

Лауазымдық жалақысы қызмет атқарған жылдарға байланысты 5819 тенгеден 7840 тенгеге дейін.

Функционалдық міндеттері:

- селолық әкімшіліктегі ветеринарлық инспектор жануарлардың ауруларының алдын алу және сауықтыру шараларын жүзеге асырады, ветеринарлық санитарлық ережелерді орындауының тексереді, ветеринарлық қызметтің іс құжаттарын жүргізеді, жоғары органдарға есеп береді.

Үміткерлер қойылатын талаптар:

- жоғары кәсіптік білім. Біліктілігін көтерген жағдайда, орта кәсіби біліммен де рұқсат етіледі.

- Қазақстан Республикасы Конституциясын, Азаматтық Кодексіні (Жалпы бөлім), Қазақстанның 2030 жылға дейінгі Стратегиялық дамуын, "Мемлекеттік қызмет туралы", "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы" Заңдарын, қызметіне байланысты Қазақ-

стан Республикасының нормативтік-құқықтық актілерін білуі керек.

- Қызмет міндетін атқару үшін қажет басқа да білімдері болуы.

2. Изенді, Жарасбай, Қарақасқа селосы әкімінің аппаратының бас маманы - 3 орын. (Д-6)

Лауазымдық еңбекақысы қызмет өткерген жылдарына байланысты 5820 тенгеден 7840 тенгеге дейін.

Функционалдық міндеттері:

- аппаратта кеңес ісін жүргізуді қамтамасыз етеді, құжаттарды қабылдап, жөнелтеді, азаматтардың өтініш, хаттарының қаралуын ұйымдастырады, аудан әкімінің және орынбасарларының шешім, өкімдерінің орындауын жүзеге асырады, азаматтардың хал актілерін тіркейді.

Үміткерлерге қойылатын талаптар:

- жоғары білім; Біліктілігін көтерген жағдайда орта кәсіби біліммен де рұқсат етіледі.

- Қазақстан Республикасы Конституциясын, ҚР Азамат-

тық кодексіні (жалпы бөлім), ҚР "Мемлекеттік қызмет туралы", "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы" Заңдарын, Қазақстанның 2030 жылға дейін даму стратегиясын осы санаттағы қызметке байланысты қатынастарды реттейтін Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерін білу.

- Қызмет міндетін атқару үшін қажет басқа да білімдері болуы.

Конкурс республикалық аппарат құралдарында (22.06.2001 ж. "Егемен Қазақстан", 23.06.2001 ж. "Қазақстанская правда" газетінде) жарияланған әкімшілік мемлекеттік қызметтің бос орнына конкурс өткізу ережелері негізінде өткізіледі.

Тестілеуге қатысатын үміткерлер мемлекеттік қызмет істері Агенттігінің Қарағанды облысы бойынша территориялық басқармасында құжаттарды қабылдау аяқталғаннан кейін 3 күн ішінде тиісті тәртіппен тестілен өтеді.

Бос лауазымдық қызметке кандидаттарды тестіден өткізу

бағдарламасына Қазақстан Республикасының Конституциясын, Қазақстан Республикасының 1998 жылғы 2 шілдедегі "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы" Заңын, Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 23 шілдедегі "Мемлекеттік қызмет туралы" Заңына қатысты тестілер енгізілген.

Әңгімелесуге жіберілген үміткерлер оны тестілеуден өткен соң Нұра ауданы аппаратында 3 жұмыс күні ішінде өтеді.

Конкурсқа қатысу үшін қажетті құжаттар осы хабарландыру жергілікті бұқаралық құралдарының ресми баспа-лымдарында 472410 Нұра ауданы Киевка кенті Кеңес көшесі, 50 үйге, "Нұра" газетінде жарияланғаннан кейін 15 күн ішінде тапсырылуы тиіс.

Анықтама телефондары: 21632, 22543, факс 22880.

Конкурсқа қатысудың шығынын (конкурс өтетін жерге келу және туру) азаматтардың қаржыларымен қамтиды.

Нұра ауданы әкімінің аппараты.

Аппарат акима Нуринского района Карагандинской области объявляет открытый конкурс на занятие вакантных административных государственных должностей

1. Главные специалисты — ветеринарные инспекторы при 20 сельских акиматах — 20 ед. (Д-6)

Должностной оклад в зависимости от выслуги лет от 5819 тенге до 7840 тенге.

Функциональные обязанности:

- организация и проведение мероприятий по предупреждению заболеваний и падежа животных, организация производства высококачественных в ветеринарно-санитарном отношении продуктов животноводства, а также охрана населения от болезней общих животных и человека;

- проведение дезинфекции и дератизации в животноводческих объектах и складах хранения продуктов и сырья животного происхождения;

- осуществление надзора за ветеринарно-санитарным состоянием убойных и молочных пунктов;

- определение потребностей округа в биопрепаратах, медикаментах, дезсредствах;

- ведение эпизоотического журнала, учет проводимых ветеринарных мероприятий и представление в установленном порядке ветеринарной отчетности.

Требования к участникам конкурса:

Образование — высшее профессиональное. Допускается среднепро-

фессиональное образование при условии повышения квалификации.

— знание Конституции Республики Казахстан, Гражданского Кодекса РК (Общая часть), законов Республики Казахстан "О государственной службе", "О борьбе с коррупцией", "Стратегия развития Казахстана до 2030 года".

Другие обязательные знания, необходимые для исполнения функциональных обязанностей по должностям данной категории.

2. Главные специалисты аппарата акима сел Изенді, Жарасбай, Жараспай — 3 ед. (Д-6)

Должностной оклад в зависимости от выслуги лет от 5820 тенге до 7840 тенге.

Функциональные обязанности:

— обеспечивает ведение делопроизводства в аппарате;

— осуществляет прием, отправку документов в вышестоящие органы;

— организует рассмотрение писем и заявлений граждан;

— осуществляет контроль за исполнением решений, распоряжений и поручений акима района и их заместителей;

— содействует в сборе налогов;

— ведет учет актов гражданского

состояния;

— совершает нотариальные действия.

Требования к участникам конкурса:

Образование — высшее профессиональное. Допускается среднепрофессиональное образование при условии повышения квалификации.

— знание Конституции Республики Казахстан, законов Республики Казахстан "О государственной службе", "О борьбе с коррупцией", "Стратегия развития Казахстана до 2030 года".

Другие обязательные знания, необходимые для исполнения функциональных обязанностей по должностям данной категории.

Конкурс проводится на основе

Правил проведения конкурса на занятие вакантной административной государственной должности, опубликованных в республиканских средствах массовой информации (в газетах "Егемен Қазақстан" от 22.06.2001 г., "Қазақстанская правда" от 23.06.2001 г.)

Кандидаты, допущенные к участию в тестировании, проходят его в установленном порядке в территориальном управлении Агентства по делам государственной службы по Ка-

рагандинской области в течение трех рабочих дней после окончания срока приема документов.

Программа тестирования для кандидатов на занятие вакантных должностей, включает в себя тесты на знание Конституции Республики Казахстан, Закона Республики Казахстан от 2 июля 1998 г. "О борьбе с коррупцией", Закона Республики Казахстан от 23 июля 1999 г. "О государственной службе".

Кандидаты, допущенные к собеседованию, проходят его в аппарате акима Нуринского района в течение трех рабочих дней после проведения тестирования по данному конкурсу.

Необходимые для участия в конкурсе документы должны быть представлены в течение 15 календарных дней с момента публикации объявления о проведении конкурса в районной газете "Нұра" по адресу: Карагандинская область, Нуринский район поселок Киевка, ул. Советская, 50. Телефон для справок: 21632, 22543, факс: 22880.

Расходы по участию в конкурсе (проезд к месту проведения конкурса и обратно, проживание и др.) граждане производят за счет собственных средств.

Аппарат акима Нуринского района.

Үлкен ғалым еске алынды

6-қыркүйек күні Сәйділ Омарұлы Талжанов мектебіне жол тартты. Бізді сол мектептің мұражайының менгерушісі, әрі тарих понінің мұғалімі Сәбиқызы Ақмарал қарсы алып, мұражай есігін айқара ашты. Кірген бетте Сәйділ ағаның қиғен киімдері, альбом, фотосуреттер, Зурә жеңгейдің мұражайға өз қолымен тапсырған шығармалары көз тартады. Әр суретте тарихи мәні бар уақиғалар сыр шертіп тұрғандай. Оған сол мектептің кен залына беттедік. Қолдарында алқызыл бұл ұстаған бұлдіршіндер бізді қарсы алды. Шәшулар шашылып, оны жапырласа теріп алып жатқан көрі-жастың бетінде қуаныш оты нұр сеуіп тұрғандай. Бұл күн Сәйділ ағаның өмірге келгеніне 95 жыл толған күні еді. Кешті мұражай менгерушісі ашып, сол мектептің оқушылары ағаның өмір жолдарынан, қуғын-сүргінге ұшыраған жылдарынан Зұра апай мен Гүлбарам (Сәкеннің жұбайы) апайдың қайғылы сәттерінде ой толғаныстарынан үзінділер айтып, көріністер берді. С. Талжановтың өмірі мен жазушылық қызметі жайлы әдеби-музыкалық монтаж ұйымдастырыпты. Кештің екінші бөлімінде Сәкенді, Зұраны көрген, табактас болған алмадар естелік айты.

- Соғыс уақытындағы көрген қиыншылықтар артта қалып, Қазақстан өз Тәуелсіздігін алып, соның 10 жылдығын тойлайын деп отырған жылы ағаның 95 жылдығы қатар келіп отыр. Биылғы жылы Жарташ шаруашылығы егіннен мол өнім алды. Ағаның тойына шашу ретінде 5 тонна билдай сыйлаймын, - деді шаруашылық басшысы Думан Өмірқожаұлы.

Бұл азамат С. Талжанов атындағы мектепке жылда қамқорлығын аямайды, қолынан келетін жақсылықтың бәрін осы мектепке жасайды. Сонықтан да ата-аналар, мұғалімдер ұжымы, Сәйділ ағаның туғын-туыскандары Думан Өмірқожаұлына алғыстарын айтады.

Тойдың соңғы бөлімінде Сәйділ Омарұлына құран бағышталды. Оны Жағыпаров Жантөренің баласы Қажымұрат ұйымдастырыпты. Келесі жылғы соңғы қонырауда кімде-кім әр кластан үздік оқыса, оған стипендия тағайындап, оның қаржысын Жағыпаров Жантөренің баласы Қажымұрат (Сәйділ ағаймен немере) төлеймін деп оқушыларды сендірді.

Менің атымды Сәйділ ағаның жұбайы Зұра тәтейі қойып еді. Ол біздің үйге келгенде мені қушақтап сүйіп: Сәйділім, осында, мен енді ешқайда бармаймын, - дейтін. Менің алдыма әкелген нәрселерін түгел қойып, қайсысын ұнатасын, соны ал дейтін. Өзі "бесік жыры" деген өлеңді айтып: осы өлең үйі ма?, - деп сұрап бетімен қайта-қайта сүйетін. Сонда мен бұл кісі менің анам ба, әлде әжем бе деп ойлайтынмын. Әжем, анам болса бізбен бірге неге тұрмайды? - деп бала қиялыма салып көп ойлайтынмын. Сөйтсем Зұра апай Көбек атамның шешесінің (Айнылдың) жентесі екен. Сәйділ мен Айныл бір туысқан.

Сол қиялдарым бүгін өз орнын тапқан сияқты. Себебі мен С. Талжанов атындағы мектепке келіп, Сәйділ ағаның 95 жылдық тойына қатыстым. Бәрін өз көзіммен көрдім. Сәйділ аға аудармашы, акын, тарихшы, жазушы болған. Ол кісінің артына қалдырған мұрасы көп, өзі 6-7 тіл білген, үшқыр ойлы, қайратты, 19 жыл айдауда болса да, жасымаған, алған бетінен қайтпаған. Диккенс, Толстой, Достоевский шығармаларын жатқа білген, өте алығр болған. Әдеби-музыкалық монтажда Сәйділ әкей туралы тамаша сөздер, мақал-мәтелдер бар екен. Мен де Сәйділ әкемдей елі сүйінген азамат болсам деп армандаймын. Алла осы тілекті қабыл қылсын!

Сәйділ КӨБЕКОВ,

Киевка № 2 қазақ орта мектебінің 9-сынып оқушысы.

Оразаларыңыз қабыл болсын!

Ең алғаш ораза парыз болатын жылы Шағбан айының соңғы күндерінің бірінде Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) өз сахабаларын жинап алып, Алла-тағаладан уәхи келгенін айтады. Онда ол Жаратушының мұсылмандарға оразаны парыз еткендігін хабарлар етіп былай дейді: "Ей, адамдар! Сендерге мұбәрәк айдың, яғни Рамазан айының келе жатқанын қуанышпен хабарлар еткім келеді. Бұл айда Алла-тағала сендерге ораза тұтуды парыз етті. Осы айда жұмақтың есіктері айқара ашылып, тамуқтың есіктеріне ашылмас құлыптар салынады. Адамды азғырушы шайтандар кісенделеді және бір ерекшелігі оның бір түні (Қадір түні) игілікте мың айдан артық". Ораза-Исламдағы бес парыздың бірі. Оған Құран Кәрімнің Бақара сүресінің (183) - аяттың мынадай дәлелі бар: "Ей, иман келтіргендер! Тақуалықтан үміттерің болса, өздеріңнен бұрынғыларға ораза ұстау парыз етілгені сияқты, сендерге де ораза ұстау парыз етті". Пайғамбарымыз хадистерінде Ораза туралы былай деген: "Ораза жеп-шүден ғана тиылу емес, яғни екі дүниеде пайдасы болмаған бос сөздерден тиылу". Сондықтан ораза айы-сынақ айы. Адам баласы осы айда өз нәпсісін тыйып, жаман нәрселен,

яғни ғайбат сөйлеуден, ауыр күнә жасаудан, жала жабудан аулақ болып, жақсы нәрселерге, яғни өзін сабырлыққа, шыдамдылыққа, тақуалыққа тәрбиелеуі керек. Ораза адам баласы мен Ұлы Жаратушының арасындағы сыр ғана. Кісінің ораза екені бір Аллаға ғана аян. Сондықтан Ислам дінінде иманның, яғни сенімнің жоғары тұратындығы осыған дәлел. Биылғы оразаның басталуы 16-қараша айына келіп тұр. Қарашаның 15-ші жұлдызында ораза ұстауға ниет етіп, 16-сы күні ауыз берік болуы керек және ниетпен бірге 15-сі күні кешкі сағат 8.00-де Мешітінде осы уақыт мезгілімен отыз күн бойы қасиетті тарауих намазы оқылады.

Ораза ұстауға денсаулығы келмейтін, жалпы, ауру-сырқаты жазылмайтындар, организмі ауыз бекітуді көтермейтін, жасы келген қарттар ораза ұстамаса да болады, бірақ олардың дәулеті жеткілікті болса, тұспаған оразасына фидия береді.

Фидияның мәнісі бір келетін бір күндік тоқтың тамағын беріп тұру немесе отыз күн оразаның құны ретінде әр күніне пітір садақасын беру. Биылғы пітір садақаның құны әр жан иесіне 30-тенгеден. Егер дәулеті болмаса, фидия да төлемейді. Ұлы мәзһаб иесі Имам Ағзам Әбу Ханифа былай деген:

"Оразаның абзалы - кісінің өзіне зиян тимеуі". Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.ғ.с.) хадисінде: "Кімде-кім ауыз бекітсе, Алла-тағала оның істеген күнәларын кешіреді" деген. Сондықтан да Алла-тағала бұл айдың бір түнін қасиетті де қадірлі етті. Рамазан айының 26-27-не қараған түні (яғни желтоқсан айының 11-ші түні Алла-тағаладан алғаш рет Құран түсті. Сол себепті бұл түн "Қадір түні" деп аталады). Осы кештің қасиеті мың айдан артық делінген аят бар. Мұсылмандар бұл түнді ұйқысыз өткізіп, таң атқанша он сегіз мың ғаламды, барша адамзатты, бүкіл тіршілікті жаратушы жалғыз Алладан тілектер тілеп, дұға оқып, ғибадат істеп өткізеді. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) бір хадисінде: "осы түнде шын көңілімен иланып, сұралған тілек дұғалар қабыл болады" деген. Мұсылмандар бұл айды ұлықтап, құрметтеуі керек. Себебі Рамазан-рақымдылық, кешірім және берекет айы. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) осы айда Аллаға ерекше көп құлшылық қылады екен. Сондықтан біз де рамазан айының қадір-қасиетін түсініп, ғибадат жолдармен жақсылық жасауға тырысайық. Алла-тағала оразамызды қабыл қылсын!

Ербол МҰҚАНҰЛЫ,
аудандық мешіттің имамы.

"Ел ағалы, топ жағалы болады"

Мақал.

Қаратал ауылының азаматтары Байділдаулы Итжан мен Отарбекқызы Рымтай осыдан елу жыл бұрын 1951 жылы маусым айының 27-ші жұлдызы дәл сәрсенбінің сәтті күні дәм тұздары жарасып үйленген екен. 48 жыл қоғамға адал еңбек етіп жарты ғасыр жан жарымен бірге отбасы, қара шаңырағын асырап-сақтап, шайқалтпай еңбек еткен Итжан ақсақалдың әлі де болашаққа көз тігіп ұрпақ жұрағаттарының ортасында емен-жарқын тұрмыс құруының өзі бір мақтаныш. Ұлын ұяға, қызын қияға қондырған, ерінбей еңбек етіп, ел-жұртының алдында ата-аналық парызын мінсіз өтеп, қосағымен қоса ағарып отырған олардың өмір өткелдерін білетін де, білмейтініміз де бар. Өмір жолы басында қаншалықты күрделі болса, соны сондай жайма шуақ болатындай ағамыздың салауатты тұрмысының ыстық-суығынан суыртпақтан сұрағанымда, ол: -Туған жерім Қаройда балалық шағым, жастық кезеңім, еңбегімнің ең ашы-тушы сәттері осында өтті. Киевқада оқығаным. Әкем үш ағайынды. Әйгілде, Байділда, Ахметтен қалған тұқыммын. Қалыбек елінің құлынымын. Жолекен ауылымен бірге өсіп біте қайнастым. Сол Паркоммуннада 26 жыл бойы он төрт жасымнан есеп-қисаппен араластым. Соғыс жылдары қызыл қолмен жалаң аяқ, жалаңбас егін орып, жер жыртп дегендей қан майланға табан ет, мандай терімді еңбегіммен арнадым. Шүкір, кейінде тыл ардагері атандым, - деді ол. Еңбек-ырыстың қазығы екенін ұққан жас азамат алған бетінен өсте қайтпады. Адам өзін еңбектен қалдырмағаны қарттыққа аяғын алдыртпайтынын ақсақалдың бүгінгі ширақ қимылынан аңғару қиын емес. Еңбектен білу-дұрыс өмір сүре алу деген сөз. Алтын той иелерін бүгінгі қуанышты да мәртебелі күнге ширақ та сыйлы қалыптарымен жеткізген де осы еңбек. Есеп-қисап саласында, сонында мемлекеттік сақтандыру мекемесінде 1954 жылдан мінсіз еңбек еткен ол бүгіндері жемісті еңбегінің қызығын көріп отырған қасиетті қариялардың бірі. 1966 жылдан зейнеткерлікке аттанған ол Киевка кентінің басында ұзақ жылдарғы қажыр қайратының арқасында біртіндеп қолға келген жемісін қанағат тұтып, аллаға тәубешілік істеуде. Ерлі-зайыптылар ғұмырының ішіндегі ең сирек кездесетін бақыт осы "Алтын той" десек, бүгін мақаламыздың кейіпкерлері қос қария екеуі бірдей бұл қуаныштың тең куәгері. Әлбетте, ананың жолы қымбат та, қиын, күрделі жол. "Ерлер көкпен түскен жок, әйел-оның анасы" деген сөз бар. Перзент сүймей адамның мейірі қанбас. Адамдар - әрқашанда өз аналарының перзенттері. Ана болмаса ақын да, бағыр да, заңгерлер де болмас еді. Сол анамыз дәл бүгін - Рымтай сынды жеті баланың анасы болмақ. Әйел затының, осы ананың ерлігі мен қажырлығы ер азаматқа безқаттық, сұлулық, ақ ниеттілік, адалдық қасиеттер бітіретіні даусыз. Әйел адамды бесігінен бастап баулиды. Өмірдің ірге

тасы солардың қолымен қаланады. Ана өз баласын жанымен де, қанымен де сүйетіні мәлім. Мен бүгін осындай аналардың бірі Рымтай апамызды қалай мақтасам да артық емес. Осы өмірді, осы шаңырақтың шаттығын шалқытып, кемін толтырып, кетігін жамап ел алдында

мамандықтары заңгерлер. Мақтанғандық емес бұл азаматтар жібектей жұмсақ мінсіз, мінсіз адамгершілікті ту еткен келін балалармен отауларының отын онынан жаққан қасиетті жандар. Әлбетте, кенже ұлды шаңырақтың иесіне балап ұстаған қазақ дәстүрі бұл үйде мықты

"Алтын той" сирек кездеседі



енесі бітік, босағасы берік қара шаңырақ атантуы осы бір ізгі ниетті іркілмей сөйлеп, ірілік танытып отырған сіздің де арқаңыз демекші. Ерлі-зайыптылар ынтаямағының айғағы - адалдықта, сара жолы-еңбекте десек, екеуінің де бұл салада мінсіз кезеңдерді артқа тастағаны айтпай-ақ айқын көрінуде. "Алтын той" алдындағы әңгіме кезінде ағамыздың бейбітшісі былайша тоғанды.

- Алғаш Қарағандының Майқұдығында жолықтық. Мен 7 сыныпты бітіріп, аған 17 жастағы бала жігіт осында жұмыс іздеп келген беті екен. Орта білімі бар. Банкіге орналаста қалды. Мен оқуымды тастап екеуіміз "Екі жарты, бір бүгін болып бас құрадық". Мен сатушы болдым. Әкем Бейсембеков Отарбек атақты шахтер болды. Анамнан ерте қалды. Менің бар бақытым, көзімді ашып көргенім, аузымды ашып сүйгенім осы балаларым. Тізе қосып бір-бірімізге тірек болған Итжан ағамның еңбегі, отбасына деген адалдығы бүгінгі күнге жеткізді. 50 жыл бір адамның ғұмыры десем, 48 жыл еңбек істеп, 7 бала тәрбиелеу оңай шаруа емес. Бәріне де, тәубе! - деді ол. Айтуға тұрарлық ақылдыңың сөзі. Ата-ананың сыйластығы баламен көрікті, баламен келісті болмақ. "Токсан ауыз сөздің тобықтай түйіні" бұл шаңырақтан білдей-білдей мамандар, жас отаулар өрбіп шықты. Айгүлі мұғалім, азаматы Ниязбеков Жанат күйеу Топар қаласының прокуроры. Мархұм Аманкелдісі КарМУ-ді бітіріп сонда мұғалімдік істесе, одан қалған немересі Назерке-Сүлу-Бегім деп өзі қойған Итженнің немере қызы мен дәрігер келіні Сабира Қарағандыда тұрады. Нұрқелдісі Топарда полиция бөлімі бастығы, Жанкелді-Қорғалжын-да сот төрағасы, Қангелділері Астанада фермер, Есенгелді-Қарағандыда полиция, Дәулеткелдісі - Киевқада, екі институт бітірген бірінші мамандығы бойынша маңағы айтқан заңгер. Фермер, мұғалім, дәрігер т.б. ағамыздың ұлдарының жетіп қалап түскен білімдері жастай оқыған

орын алған. Дәулеткелді мен Ақтоқын келін екеуі ақсақал атасы мен ақсамай анасының қолы жылы суға малып отыр. Сабира, Сауле, Шолпан, Бибігүл, Ботакөз, Ақтоқын сынды келіндердің бәрі де жігіттеріне сай білім алған, еңелеріне ұқсап бала тәрбиелеген биязы жандар. Алғашқы немересі Айгүл Жанатқызы КарМУ-де заң мамандығы бойынша оқиды. Ұлы Отан соғысының "Тыл ардагері" атанған Итжан Байділдаулына бұл атақты үкімет текке ұсынбады. Егін салып, жер жырттып, шөп шабуын кесепатын бастан кеше жүріп жемісті жақындыға ат салысты. Ол кезде комбайн болмаса керек. Итженке 6 өгіз жегіп шөп шапса, қақаған аяз-дүндері 20-30 шақырым алыстан 4 өгізге шана жегіп шөп тасып тұрған. 3-4 күн жол жүріп істеген осы ауыр еңбекке бір күнге екі келе бидайды әрең алатынын қинала әңгімеледі. Жалақы тек бидай шықса ғана беріледі екен. Бүгінгі нарық заманында тіпті оған қарағанда жастарымыздың кей сөз еңбексіз бейнестіз тоқшылықпен ойнап отырғанын тілге тиек етті. Бірақ ағамыз дәл осы тұста орынды өкпесін айтты.

- 1992 жылы "Тыл ардагері" атансамда, сонша қиындықтарды көрсемде жемісін жей алмадым. Жемістің 55 жылдығын дүркіретіп тойлағанда мемлекеттен біздерге берілген арнайы сыйлыққа ауданнан атылды ұсынбады. Бұл қан майданның тірі куәгері менің еңбегімнің ақталмағаны емес пе, - деді ол. Елу жыл қызмет істеп, елу жыл отбасылық ғұмыр кешкен нұралық қос қария Итженке мен Рымтай шешеміз "Алтын той" иелері тұрғысында шалқып бір отырған сәтінде жолыққанымда: - "Құла мың жылдық" демекші құдайдай сыйласқан құдаларын, құдағиларын ауызға алып, осы бір қызықты бөлісуге жазсын айтты: - Жеті құлап бар. Бәрі жақсы, бәрі бірдей. Олар тұрғанда жаным жомарт, жүрегім дархан, жүрген жерім думан екен. Көріп те отырмын. Момын, тұла бойлары адамгершілікке толы құдам Ниязбеков

Зікірияға, Есен Кәрібайұлына разымын, Аманкелдінің ата-сы Тұрсын ақсақалым қандай момын еді, Серікбай, Бейсен сынды қара нарларымен біте қайнастым. Олармен тумасам да туғандай болдым. Замандастарым кетті. Айшықен, Қадияша, Зайраш, Рымбала құдағиларым т.б. жайылып жастық иіліп төсек болды. Сыйластыққа не жетсін. Мен өзімнің 67 жыл ата тұрағым болып өмір сүрген. Алла жазса әлі де тұра беретін Киевканы мақтан тұтам. Балаларым өсіп өнді. Бәйбішем екеуіміз әліде қол ұстасып өтсек деймін-ау. Адам қызыққа тоймайды. Үрім-бұтағым, ел жұртымын ортасы алтын бесік, - деді Итжан Байділдаулы. Ләйім солай болғай.

Енді Республика күніне дөп келген "Алтын той" иелерінің ел ішінде сирек кездесетін осынау салихалы, торқалы тойы Сары-Арқаның сандал даласында сау мал желімен бірге тербелген ән мен күйдің, әзіл мен жырдың жарасым тапқан жақұттай жарқыраған жарқын мерекесі ретінде өткенін айтпай кетсем асылы, ағаттық болар. Итжан ағамыз бен Рымтай шешеміздің бұл тойын "көрген де бар, көрмегенде бар" демекші маңағы бірге өсіп біте қайнасқан туғандары, құдандалдары, құрбы-құрдас, бала-шаға, үрім бұтақтары ортасында сонау Нұрамен бір ауыл бір бауыр болып кеткен Қорғалжын өңірінің игі жақсыларын өңші, сал-серілері, асабаның төресі Нұрлан сынды ініміз, ауылдың асқар таудай ақсақалы Ораз ағамыз бастап келіп, той-шығарды тағы екі айналып келмейтін рахатқа бөледі. Қорғалжын азаматтары Итжан ағамызға арғымақ мінгізіп, үкілі құндыз тымак, Абылай бабамызға "болмасан да ұқсап бақ" деп алтындаған қайырма жағалы шапаны мен ай құлақтанған қазақи бөрік сыйға тартты. Рымтай шешеміз де үлкен сыйлықтардың қошаметіне бөленді. Бұл сол өңірде қара қылды қас жарған Қорғалжындағы сот төрағасы Итжанұлы Жанкелдінің де мерейін үстем етті-ау!

Міне, ағайын осындай жақсы күндерде жолығайық. Көптің алғысын алған қос қария аман болғай, бейбітшілік заман болғай. Нағыз бақыт деген осылай болғай демекші.

"Бәрімізді асыраған жеткізген асулардан өткізген Көрмеген күндіз күлкі, түнде ұйқы Камқоршымыз бірге жүрші тек бізбен.

"Алтын тойын" құтты болсын, бақ күнін!
Арта берсін қуаныш пен шаттығын
Бар жақсылық ата-анаға тілейміз,
Ақ жүректен қуанған біз тап бүгін! - деп тілек тілеген қос арудың ұл-қызы аудан орталығындағы "Арман" кафесінде әсем ән, күмбірлі күйлі би әуеніне ұластырды. Тойшылар біздер мұндай қуанышты күннің қызығына тоймай, қимастықпен, сыйластықпен тарастық.

Шәмей БІЛГІШБАЙҚЫЗЫ,
журналист.
Суретте: "Алтын той" иелері Байділдаулы Итжан мен жұбайы Отарбекқызы Рымтай.

ТӘУЕЛСІЗДІККЕ - 10 ЖЫЛ

Әкем Жайлы толғанамын

1913 жылы Ақмешіт ауылында дүниеге келген Қанапин Сәби әкем және өзімен өмір сүрген замандастары туралы Тәуелсіздіктің 10 жылдығына орай мақала жазып отырмын. Әкем Қанапин Сәби бала жасынан еңбек-қор болып колхозда істепті. Әкемнің сол уақытындағы еңбегі-қол шалғымен шөп шауып, өгіз арбамен тасып, қол орақпен егін орып, таңның атысынан ымырт жабылғанға дейін жұмыста болады екен. Әкем: «сонау 1921-22 ашаршылық жылдары кезеңінде бала болсам да есімде, - дейді өке-шешесінің қиыншылықтарын есіне алғанда күрсініп. Аш жалаңаш адамдар, ол кезеңнен де өтіп, 1931-32 жылдардағы ашаршылықта сонау Жанаарқа ауданынан келген қанша адамдар аштықтан безіп, тамақ іздеп қанғырып шөптің тамырын, тышқан жеген адамдар да болғанын көрдік» - деп бізге ескертіп отырады. Қазіргі тұрмыс қиыншылығына да төзу керектігін, шыдамдылық жасап қалайда жеңуге тырымызды уағыздайды. Әкем: "Н.Ә. Назарбаевтың болашақта 2030 жылға дейін жақсара-лүйім со-жеткізсін лапанда-жылы саясаттың улары" алы дейді, сендерді бақырайм. 1937 сталиндік "Халық жамен" Социализм жауларына" қарсы күрес кезеңін көзімен көргенім, ауылдағы Сәйді Омарұлы Талжанов жігіттің төресі еді-ау, өмірі қысқа болды. Әлі де айтылмай, шертілмей қалғаны қаншама?! Бітпеген, басталмаған, ұшқыр ойлары бар еді-ау! Ғұмыры солай болды", - дейді. 1938 жылы Ворошилов колхоз кезінде әкем 4 кластық білімнен ауылға есеп шотшы болып қызметке тұрады. Одан кейін Қобықөл ауылында май зауыты ашылады. Сонда ферма меңгерушісі болып қызмет атқарады. Еңбек етіп жүрген кезде әскер қатарына шақырылады 1942 жылы кетіп, 1943 жылы тамыз айында жарақаттанып, үш ай госпитальда болып, елге аман-есен оралады. Бірақ, бір қолынан айрылады. Денсаулығының нашарлығына қарамай келген күннен еңбекке кіріседі. Ауылдағы қой фермасында ферма бастығы қызметін, кейін дүкенші болып 1947 жылға дейін қызмет атқарады. 1947 жылы Казгородок ауылына жұмысына кооперативінің екінші орынбасары болып қызметке тағайындалады. Онда 2 жыл еңбек етіп, 1949 жылы Қобықөл ауылында 1952 жылға дейін қойма меңгерушісі болады 1953 жылы Ақмешіт ауылына келіп, осы ісін жалғастырады. 1953-1985 жылдары Ақмешіт ауылында жауапты қызмет істейді. Әкеміз зейнеткерлікке шықса да, еңбексіз отырған емес, совхозға көмектесіп 85 жасқа дейін ауылына еңбегі еңді. Қазір қарттығы болмаса, әлі де қол шалғымен шөп шауып, шөп тасыр едім, "Өтпеген-ай" деп өкінеді. Әкем өзімен өмір кешкен жолдастарын есіне алып оларды мақтан тұтады. Соғыс ардагерлері Ершкеннің Нығманы, Зікіриясы, Мұстафин Мұстафа, Қалуетов Махмет, Айдарханов Жаманқан, Қанапин Дина, Ошақбаев Рахметжан, Нығметов Аліхан, Дүйсекеев Жұмаш т.б. есіне алып, балаларын көргенде көз көрген деп отырады. Әкеміз екі ғасыр куәгері. Өткен-кеткенді саралап отырады.

Әкеміз бен шешеміз Қамар 12 бала тәрбиелеп, ұлын ұяға, қызын қияға қондырған ауылдың құрметті қариялары. Әкеміз Отанына, ел игілігіне еңбек сіңірген ардақты асыл адам. Аяулы әкеміздің ғұмыры ұзақ, немере шөберелерінің қызығына тоймасын, - деп мына өлеңді Ұлы Жеңіс күні қарсаңында былай деп жазған едім.

Ардақты аңқылдақ ақ көңіл өкежан,
Төтті ұйқыңды бөліп талай тун қаттың
Өмірімізге нәрің бердің мұрағың
Кең құшағың - аясындай гүл бақтың
Ер жеткізіп елге берген баласың
Ақылдысың, ардақтысың, данасың
Қайратыңмен қас-қабағың бір сенің
Қайратыңнан қайта көрме өкежан.

МҰХАМЕДРАҚЫМОВА Ақмарал Сәбиқызы, мұғалім.

Ақмешіт ауылынан Әлжанұлы Темірдің қысқаша өмірбаяны.

Әлжанұлы Темір 1926 жылы Ағанас ауылында туған, Ақмола облысында. 7 жасында өкесінен жетім қалған. Шешесі Ұқыш ана қызы мен ұлын жалғыз тәрбиелеген. 1933 жылы 1-ші сыныпқа сол ауылда мектепке барды. Жастайынан еңбекке араласқан. Кезінде өлеңге, әнге өте құмар болған жас Темірдің сүйіп айтағын бірнеше әндері болған, әсіресе Абайдың "Айттым сәлем Қаламқас", "Көзімнің қарасы" және т.б. өндерді тамылжыта орындайды екен. 1943 жылы 17 жасында әскер қатарына шақырылған. Ол соғысқа қатысты. 1943-44 жылдары Ленинград түбінде атқыштар қатарында болды. Осы соғыста екі рет жарақат, бір рет контузия алды. Соғыс аяқталғаннан кейін де осы Ленинград қаласын қайтадан қалпына келтіру үшін әскери комиссариат бұйрығымен қалды. Тек 1951 жылы, соғыс біткеннен кейін, 6 жылдан соң өз ауылына қайтып оралды да, жүдеп қалған колхозға жұмысқа араласты. Сонымен қатар семьялы болды. Сегіз бала тәрбиелеп өсірген. Ардақты өке, балаларын өте жақсы көрген. 1979 жылдан бастап Бестамақ ауылына көшіп келіп, сол жерде 1996 жылға дейін өмір сүрді. 1995 жылы 8 мамырда Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен "1941-45 жылдардағы Ұлы Отан соғысы Жеңісінің елу жылдығы мерекелік медалімен" наградталды. Соғыс кезінде бірнеше медалдармен марапатталғанымен, сақталмаған. Біздің жинаған естіген өмірбаянымыз осы.

Әлжановтар отбасы.

Қазақстан Республикасы азаматтығын алған оралмандардың ТІЗІМІ

Реті	Аты-жөні	Мекен-жайы	Реті	Аты-жөні	Мекен-жайы	Реті	Аты-жөні	Мекен-жайы
1.	Кантарбай Орынтай	Киевка кенті	42.	Шаймұрат Мәдениет	Талдысай ауылы	83.	Сәтболды Асылтас	Шұбаркөл ауылы
2.	Білгішбай Гүлнәр	Киевка кенті	43.	Шаймұрат Аяболат	Талдысай ауылы	84.	Сәтболды Бахытхан	Шұбаркөл ауылы
3.	Орынтай Март	Киевка кенті	44.	Шаймұрат Ерболат	Талдысай ауылы	82.	Нұхан Тилеуке	Шұбаркөл ауылы
4.	Орынтай Аяғоз	Киевка кенті	45.	Шаймұрат Еркегүл	Талдысай ауылы	83.	Тилеуке Нұрқасым	Шұбаркөл ауылы
5.	Орынтай Ботакөз	Киевка кенті	46.	Шаймұрат Айнагүл	Талдысай ауылы	87.	Кажекбер Хуаныш	Шұбаркөл ауылы
6.	Орынтай Қайратбек	Киевка кенті	47.	Шаймұрат Хуангүл	Талдысай ауылы	88.	Сағандаг Сәулегүл	Шұбаркөл ауылы
7.	Хабдай Болатбек	Киевка кенті	48.	Шаймұрат Мәлік	Талдысай ауылы	89.	Тавулаганы Жолжоядар	Ақмешіт ауылы
8.	Насыр Перизат	Киевка кенті	49.	Оралбай Хибатдолла	Шұбаркөл ауылы	90.	Иван Амандаг	Ақмешіт ауылы
9.	Болатбек Наурызбай	Киевка кенті	50.	Авдрах Аяхан	Шұбаркөл ауылы	91.	Жылқыайдар Серікбол.	Ақмешіт ауылы
10.	Болатбек Айдын	Киевка кенті	51.	Хибатдолла Жанерке	Шұбаркөл ауылы	92.	Жылқыайдар Ардақгүл	Ақмешіт ауылы
11.	Болатбек Шалкар	Киевка кенті	52.	Хибатдолла Қыранбай	Шұбаркөл ауылы	93.	Жылқыайдар Берікбол	Ақмешіт ауылы
12.	Егеубай Марат	Пржевал ауылы	53.	Тилеуке Гүлжан	Шұбаркөл ауылы	94.	Жылқыайдар Берікбай	Ақмешіт ауылы
13.	Кав Касима	Пржевал ауылы	54.	Амангелды Роман	Шұбаркөл ауылы	95.	Шамелхан Елеусіз	Киевка кенті
14.	Марат Базарбек	Пржевал ауылы	55.	Амангелды Төлөпбергел	Шұбаркөл ауылы	96.	Солтанбай Назгүл	Киевка кенті
15.	Марат Айдос	Пржевал ауылы	56.	Смаил Сандуғаш	Шұбаркөл ауылы	97.	Елеусіз Алтынбек	Киевка кенті
16.	Марат Роза	Пржевал ауылы	57.	Базарбек Болат	Шұбаркөл ауылы	98.	Паней Бахытжан	Балықтыкөл ауылы
17.	Жайнар Жапар	Пржевал ауылы	58.	Базарбек Жанболат	Шұбаркөл ауылы	99.	Өтеген Алтынхан	Балықтыкөл ауылы
18.	Шерубай Дания	Пржевал ауылы	59.	Базарбек Алболат	Шұбаркөл ауылы	100.	Бахытжан Жанерке	Балықтыкөл ауылы
19.	Шамей Сакен	Пржевал ауылы	60.	Базарбек Құрайш	Шұбаркөл ауылы	101.	Бахытжан Жанбота	Балықтыкөл ауылы
20.	Сардах Сьезд	Пржевал ауылы	61.	Сағандаг Базарбек	Шұбаркөл ауылы	102.	Бахытжан Жанабил	Балықтыкөл ауылы
21.	Сакен Айдынбек	Пржевал ауылы	62.	Акуан Дорведхан	Шұбаркөл ауылы	103.	Лихан Аманжол	Балықтыкөл ауылы
22.	Сакен Аргынбек	Пржевал ауылы	63.	Акуан Бейбітхан	Шұбаркөл ауылы	104.	Әлмухамбетийн Айнагүл	Балықтыкөл ауылы
23.	Жайнар Ақпар	Пржевал ауылы	64.	Жөкий Карлығаш	Шұбаркөл ауылы	105.	Аманжол Ерлан	Балықтыкөл ауылы
24.	Секер Гүлбарша	Пржевал ауылы	65.	Бейбітхан Айгерім	Шұбаркөл ауылы	106.	Аманжол Алтынбек	Балықтыкөл ауылы
25.	Ақпар Айнұр	Пржевал ауылы	66.	Акуан Еделхан	Шұбаркөл ауылы	107.	Аманжол Нұрлан	Балықтыкөл ауылы
26.	Кайы Өмірзақ	Пржевал ауылы	67.	Акуан Хавдалхан	Шұбаркөл ауылы	108.	Аманжол Тұрсынбек	Балықтыкөл ауылы
27.	Алтай Айбол	Пржевал ауылы	68.	Нұргаль Кендебай	Шұбаркөл ауылы	109.	Аманжол Нұртуған	Балықтыкөл ауылы
28.	Жолбарыс Дахия	Пржевал ауылы	69.	Көптілеу Мағрипа	Шұбаркөл ауылы	110.	Аманжол Әсемгүл	Балықтыкөл ауылы
29.	Өмірзақ Мәлиха	Пржевал ауылы	70.	Кендебай Шаншөгүл	Шұбаркөл ауылы	111.	Башағийн Хумарбек	Балықтыкөл ауылы
30.	Өмірзақ Ерлан	Пржевал ауылы	71.	Кендебай Айжан	Шұбаркөл ауылы	112.	Айткейн Гүлдәрия	Балықтыкөл ауылы
31.	Халамбай Нармандық	Құләнәтпес ауылы	72.	Кендебай Атамекен	Шұбаркөл ауылы	113.	Хумар Жамбыл	Балықтыкөл ауылы
32.	Хайрған Бижамал	Пржевал ауылы	73.	Хатпа Тайтик	Шұбаркөл ауылы	114.	Хумар Жаңыл	Балықтыкөл ауылы
33.	Жайнар Володия	Пржевал ауылы	71.	Хайдар Аманхан	Шұбаркөл ауылы	115.	Халам Рахат	Шұбаркөл кенті
34.	Қолан Бейбит	Пржевал ауылы	75.	Тайтик Баймұхамбет	Шұбаркөл ауылы	116.	Рахметжан Шолпаан	Шұбаркөл кенті
35.	Хуанбек Бахатхан	Пржевал ауылы	76.	Тайтик Нұрбати	Шұбаркөл ауылы	117.	Рахат Мереке	Шұбаркөл кенті
36.	Хуанбек Лена	Пржевал ауылы	77.	Халам Мұрат	Шұбаркөл ауылы	118.	Рахат Еңлік	Шұбаркөл кенті
37.	Хуанбек Базарбек	Пржевал ауылы	78.	Өмей Өнергүл	Шұбаркөл ауылы	119.	Рахат С.	Шұбаркөл кенті
38.	Хуанбек Батырбек	Пржевал ауылы	79.	Мұрат Роза	Шұбаркөл ауылы			
39.	Хытайхан Ханатхан	Майоровка ауылы	80.	Мұрат Мадина	Шұбаркөл ауылы			
40.	Хозхай Шаймұрат	Талдысай ауылы	81.	Омар Сәтболды	Шұбаркөл ауылы			
41.	Заят Оразхан	Талдысай ауылы	82.	Ахуан Күләйхан	Шұбаркөл ауылы			

Ж.Т. ЕРНИЯЗОВ,
Нұра аудандық ІІВ-нің көші-қон полиция бөлімшесінің бастығы, полиция майоры

РАЗЪЯСНЕНИЯ СПЕЦИАЛИСТА

Несчастный случай на производстве

(Окончание. Начало в № 37.)
 11. В случае профессионального или острого профессионального заболевания (отравления) в расследовании комиссии принимают участие представители органа Госсанэпидслужбы или Центра профессиональной патологии.
 Отдельное расследование случаев острого профессионального заболевания (отравления) производится представителями органа Госсанэпидслужбы или Центра профессиональной патологии в течение двадцати четырех часов, а хронического профессионального заболевания в течение семи дней с момента получения сообщения.
 12. В работе комиссии вправе принимать участие представитель страховой организации, имеющей соответствующие договорные отношения с работодателем или пострадавшим.
 13. Расследование несчастного случая, происшедшего с работником, направляется в другую организацию для выполнения производственного задания (служебных или договорных обязанностей), в том числе с лицами, прошедшими производственную практику, обучающимися в общеобразовательных, профессиональных школах и высших учебных заведениях, проводится комиссией, создаваемой руководителем организации, на чьей территории произошло происшествие, с участием полномочных представителей пострадавшего.
 Расследование несчастного случая, происшедшего с работником организации, расположенной и ведущей работы на территории другой организации, проводится его работодателем, с участием ответственного представителя организации, на территории которой произошел несчастный случай.
 14. Расследование несчастных случаев, происшедших в результате аварий транспортных средств, проводится на основании материалов расследований органов транспортной инспекции.
 Органы транспортной инспекции в пятидневный срок со дня транспортно-го происшествия по требованию председателя комиссии по расследованию несчастных случаев обязаны представить ему копии необходимых документов.
 15. Несчастные случаи, о которых не было своевременно сообщено работодателю или организатору работ, либо в результате которых нетрудоспособность наступила не сразу (независимо от срока давности), расследуются по заявлению пострадавшего, его полномочного представителя или по предписанию государственного инспектора (далее госинспектор) труда в течение десяти дней со дня регистрации заявления, получения предписания.
 16. Расследование несчастного случая, за исключением перечисленных в пункте 17 Правил, проводится комиссией, создаваемой в течение двадцати четырех часов руководителем организации с момента его наступления, в составе: председателя — руководителя организации (производственной службы) (+ его заместителя); членов — руководителя службы охраны труда организации, представителя уполномоченного органа работников или доверенного лица потерпевшего (по согласованию).
 17. Специальному расследованию подлежат:
 1) несчастные случаи с тяжелым или со смертельным исходом;
 2) групповые несчастные случаи, происшедшие одновременно с двумя и более работниками, независимо от степени тяжести травм пострадавших;
 3) групповые случаи острого профессионального заболевания (отравления).
 18. Специальное расследование несчастного случая в зависимости от тяжести и последствий проводится в течение десяти дней комиссией, создаваемой территориальным уполномоченным государственным органом по труду в составе:
 председателя — государственного инспектора труда;
 членов — работодателя, представителя уполномоченного органа работников или доверенного лица потерпевшего.
 Расследование групповых несчастных случаев, при которых погибло два человека, проводится комиссией, которую возглавляет главный госинспектор труда области, городов Астаны и Алматы.
 19. Расследование групповых несчастных случаев, при которых погибло три-пять человек, проводится комиссией, создаваемой уполномоченным государственным органом по труду, а при гибели более пяти человек Правительством Республики Казахстан.
 20. Для решения вопросов, требующих экспертного заключения, председатель комиссии по специальному расследованию создает экспертные подкомиссии из числа специалистов организаций, ученых и контрольно-надзорных органов.
 21. Дальнейший поиск пострадавшего (пострававших), без вести пропавшего (пропавших) во время взрыва, аварии, разрушений и других случаев на объектах организации определяется комиссией по специальному расследованию на основании заключения руководителя аварийно-спасательного подразделения и специалистов-экспертов, за исключением случаев, предусмотренных законодательством.
 22. Категорически запрещается без согласия председателя комиссии по специальному расследованию проведение опроса свидетелей, очевидцев, а также параллельных расследований данного несчастного случая кем-либо или иной комиссией в дни работы официально назначенной комиссии.
 23. Оформление и регистрация несчастных случаев
 23. Каждый несчастный случай, связанный с производством, вызвавший у работника (работников) потерю трудоспособности не менее одного дня, в соответствии с медицинским заключением (рекомендацией) оформляется актом о несчастном случае или ином повреждении здоровья работника на производстве по форме Н-1 (приложение 2) в необходимом количестве экземпляров (на каждого пострадавшего в отдельности).
 24. Подтвержденные в установленном порядке организацией здравоохранения случаи профессионального заболевания и отравления оформляются также актом по форме Н-1 независимо от того, имеется или нет потеря трудоспособности.
 25. Акт по форме Н-1 заполняется и подписывается руководителями службы охраны труда и подразделениями организации, а также представителем работников организации, утверждается работодателем и заверяется печатью организации. В случаях профессионального заболевания (отравления) акт по форме Н-1 также подписывается представителями органа Госсанэпидслужбы или Центра профессиональной патологии. Если работодатель физическое лицо, то акт по форме Н-1 заполняется и подписывается работодателем и заверяется нотариально.
 26. По окончании расследования каждого несчастного случая, не позднее трех дней обязан выдать пострадавшему или его доверенному лицу упомянутый в пунктах 23 и 24 Правил акт. Кроме того, один экземпляр акта по форме Н-1 остается у работодателя, а другой направля-

ется госинспектору труда.
 В случае профессионального заболевания и отравления копия акта по форме Н-1 передается также органу Госсанэпидслужбы.
 27. В случае несогласия с результатом расследования или несвоевременного оформления акта по форме Н-1 пострадавший, представитель работников организации или иное заинтересованное лицо имеют право письменно обратиться к работодателю, который обязан в десятидневный срок рассмотреть его заявление и принять решение по существу.
 Разногласия по вопросам расследования, оформления и регистрации несчастных случаев, возникшие в ходе расследования между работодателем, работником и главным государственным (государственным) инспектором труда области, городов Астаны и Алматы, рассматриваются главным государственным инспектором труда Республики Казахстан или в судебном порядке.
 Решение главного государственного (государственного) инспектора труда Республики Казахстан по вопросам расследования несчастных случаев и их классификации, как связанных с производством, так и не связанных с ним, оформляется в виде заключения.
 28. Расследование несчастного случая с тяжелым или со смертельным исходом, группового несчастного случая и группового случая острого профессионального заболевания (отравления) работников оформляется специальным актом (приложение 3).
 29. Акт по форме Н-1 о несчастном случае оформляется в соответствии с материалами расследования.
 30. В случае, если один из членов комиссии по расследованию несчастного случая не согласен с выводами комиссии (большинства), он представляет в письменном виде свое мотивированное особое мнение для включения его в материал расследования. Акт специального расследования он подписывает с оговоркой "смотри особое мнение".
 31. Если мнение госинспектора труда или председателя комиссии расходится с мнением большинства членов комиссии, то он обязан подписать акт с оговоркой "смотри заключение". Свое мотивированное заключение (приложение 4) он включает в материалы расследования.
 32. Материалы специального расследования несчастного случая наряду с актом специального расследования должны содержать:
 1) акт по форме Н-1;
 2) сведения о прохождении пострадавшим обучения и инструктирования по охране труда, а также предварительных и периодических медосмотров;
 3) протоколы опросов (приложение 5) и объяснения очевидцев происшествия, а также должностных лиц работодателя, ответственных за соблюдение требований правил и норм охраны труда;
 4) планы, схемы и фотоснимки места происшествия;
 5) выписки из инструкций, положений, приказов и других актов, регламентирующих требования безопасности, обязанности и ответственность должностных лиц за обеспечение здоровых и безопасных условий труда на производстве и т.д.;
 6) медицинское заключение о характере и тяжести повреждения здоровья пострадавшего (причина смерти);
 7) результаты лабораторных и других исследований, экспериментов, экспертиз, анализов и т.п.;
 8) заключение госинспектора (главного) труда при его наличии;
 9) сведения о материальном ущербе, причиненном работодателю;
 10) приказ работодателя о возмещении

пострадавшему (членам семьи) причиненного ущерба его здоровью и привлечении к ответственности должностных лиц виновных за допущенный случай;
 11) перечень прилагаемых документов.
 33. Материалы акта специального расследования несчастного случая работодателем государственному инспектору труда председателю комиссии (2 экземпляра), а также и другим органам государственного и ведомственного надзора и контроля по их требованию. Материалы акта специального расследования в семидневный срок по окончании расследования направляются государственному инспектору труда в местные органы внутренних дел, которые в соответствии с законодательством должны принять решение и сообщить о принятом решении направляющей стороне.
 Один экземпляр материалов акта специального расследования группового несчастного случая направляется в уполномоченный государственный орган по труду.
 34. Материалы расследования несчастного случая подлежат хранению в организации в течение сорока пяти лет, в случае ее ликвидации материалы расследования несчастного случая в обязательном порядке должны быть переданы в государственный архив по месту ее деятельности.
 35. Результаты расследования каждого несчастного случая рассматриваются работодателем и доводятся до сведения работников.
 В целях выработки и принятия исчерпывающих мер по предупреждению подобных происшествий, объективного решения вопросов предоставления пострадавшим (членам их семей и другим заинтересованным лицам) предусмотренных законодательством льгот и компенсаций по возмещению ущерба, причиненного их здоровью, издается соответствующий приказ.
 36. О выполнении мероприятий, предложенных комиссией по специальному расследованию, работодатель письменно сообщает инспектору труда.
 4. Статистика и анализ несчастных случаев
 37. Каждый оформленный актом по форме Н-1 несчастный случай заносится в журнал регистрации несчастных случаев и иных повреждений здоровья на производстве (приложение 6) и включается в статистический отчет о временной нетрудоспособности и травматизме на производстве, который подписывается работодателем и представляется в установленном порядке в органы статистики.
 38. Работодатель согласно актам по форме Н-1 обязан передавать в территориальные органы центрального уполномоченного органа по труду, в соответствии с установленной формой, сведения о несчастных случаях, происшедших в организации с нарастающим итогом за соответствующий период.
 39. Если в период временной нетрудоспособности вследствие несчастного случая наступила смерть пострадавшего, работодатель обязан сообщить об этом госинспектору труда и внести необходимые изменения в статистический отчет за соответствующий период.
 40. Работодатели обязаны ежегодно проводить всесторонний анализ причин несчастных случаев, принимать необходимые меры и информировать работников о его результатах.
 41. Центральные и местные исполнительные органы анализируют причины производственного травматизма, изучают и обобщают опыт работы по профилактике несчастных случаев, вырабатывают на этой основе соответствующие рекомендации и периодически доводят

их до сведения работодателей, работников и их представителей.
 42. Статистические сведения о несчастных случаях по регионам и по республике подлежат ежегодному опубликованию.
 5. Порядок расследования и учета несчастных случаев, происшедших с работниками в пути следования на работу или с работы.
 43. Расследованию подлежат несчастные случаи, вызвавшие утрату трудоспособности не менее одного дня, происшедшие в течение двух часов по пути следования на работу и с работы. При этом утрата трудоспособности работников считается не связанной с производством.
 44. Расследование несчастного случая осуществляется комиссией, создаваемой распоряжением работодателя, в состав которой входят представители работодателя, работников и профсоюза, в течение трех суток с момента получения сообщения о факте несчастного случая.
 45. По результатам расследования составляется акт расследования несчастного случая, происшедшего в пути следования на работу или с работы, по форме Н-2 в четырех экземплярах (приложение 7), который подписывается членами комиссии, проводившими расследование, утверждается работодателем и заверяется печатью.
 Один экземпляр акта по форме Н-2 хранится вместе с листком нетрудоспособности, второй — с материалом расследования в службе охраны труда, третий — выдается на руки пострадавшему, четвертый направляется представителям работников. Акт по форме Н-2 регистрируется в специальном журнале и хранится пять лет.
 6. Заключительные положения
 46. Ответственность за полное, объективное и своевременное расследование, оформление и регистрацию несчастных случаев и иных повреждений здоровья работников на производстве (далее несчастных случаев), несет работодатель, с которым пострадавшие состоят (состояли) в трудовых отношениях.
 47. Контроль за правильным, своевременным расследованием и учетом несчастных случаев осуществляют государственные инспекторы труда уполномоченного государственного органа по труду посредством проверок жалоб, заявлений, обращений граждан и обследований организаций, которые в случаях выявления нарушений выдают предписания об устранении выявленных нарушений, обязательные для исполнения всеми организациями, независимо от форм собственности.
 Действия государственных инспекторов труда могут быть обжалованы в порядке, установленном законодательством. Обжалование не приостанавливает исполнение выданных предписаний.
 48. В случае обнаружения в материалах акта расследования, проведенного комиссией без участия госинспектора труда, нарушений требований настоящих Правил или трудового законодательства, или в случае выявления факта сокрытия несчастного случая госинспектор труда вправе назначить дополнительное расследование или подготовить соответствующее заключение.
 49. Пострадавший, его доверенное лицо или иное заинтересованное лицо имеют право на ознакомление со всеми материалами расследования несчастного случая и осуществление необходимых выписок. В случае своего несогласия по вопросам расследования, оформления или регистрации несчастного случая они имеют право на обжалование посредством обращения в территориальный уполномоченный государственный орган по труду в порядке их подчиненности или в суд.